

NO. II / 1997

ISSN 1301-2746

KOC University Library

3 1093 6250816 7

ADALYA

SUNA-İNAN KİRAC AKDENİZ MEDENİYETLERİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
SUNA & İNAN KİRAC - RESEARCH INSTITUTE ON MEDITERRANEAN CIVILIZATIONS

DS
51
A 632
A3
v2 1997
c.4

ADALYA

SUNA-İNAN KIRAÇ AKDENİZ MEDENİYETLERİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YILLIĞI
ANNUAL OF THE SUNA & İNAN KIRAÇ - RESEARCH INSTITUTE ON MEDITERRANEAN CIVILIZATIONS

Bilim Kurulu / Advisory Board

Fahri İŞIK
Sencer ŞAHİN
Havva İŞKAN
Oğuz TEKİN
Burhan VARKIVANÇ

Yayın Yönetim / Editör

Kayhan DÖRTLÜK
Üftade MUŞKARA
Umut SEZGİN

Çeviriler / Translations

Doğan TÜRKER
T.M.P. DUGGAN

Yapım / Production

Zero Ltd. Şti.

Yazışma Adresi / Mailing Address

Kaleici Barbaros Mah. Kocatepe Sk. No.25
07100 ANTALYA-TÜRKİYE
akmed@koc.net

ISSN 1301-2746

İçindekiler

Fahri Işık

- Megaron - Özel Bir Yapı Tipinin Kökeni, Gelişimi ve Bir Ege Tapınağına Dönüşümü* 1

Melih Arslan

- Yeşilova-Çeltek Side Tetradrabmi Definesi 1995* 51

Boris Raev

- New Finds of the Alanian Graves with Import Goods in the Krasnodar Region* 71

Burhan Varkıvanç

- Eine Alterbekrönung aus Patara* 87

Michael Küpper

- Ländliche Siedlungstrukturen in Pamphylien am Beispiel Sillyon* 97

Mustafa Büyükkolancı

- Termessos N1 Yapısı* 117

Nevzat Çevik

- “Yuvarlak Kaya Ostothekleri” Trebenna’da Belgelenen Yeni Bir Mezar Tipi ve Onun Işığında Benzeri Çukurların Yeniden İrdelenmesi* 127

Oğuz Tekin

- Elaiussa-Sebaste Sikkeleri* 151

Paul Kessener - Susanna Piras

- The Pressure Line of the Aspendos Aqueduct* 159

Süleyman Bulut - Fatih Gülsen

- Patara-Bodrum Oda Gömütü* 189

Friedmund Hueber

- Arkeolojik Anıtlar Sağlamlıklarını Nasıl Kaybediyorlar* 205

Sema Bilici

- Antalya ve Bodrum Müzeleri’ndeki Chamlevé Dekorlu Bizans Seramikleri* 223

Sema Alpaslan

- Demre Aziz Nikolaos Kilisesi’ndeki Trapez Kesitli Levhalar, Levha Üstü ve Levha Kaideleri* 235

Meryem Acara - B. Yelda Olcay	
<i>Bizans Döneminde Aydınlatma Düzeni ve</i>	
<i>Demre Aziz Nikolaos Kilisesi'nde Kullanılan Aydınlatma Gereçleri</i>	249
Oğuz Tekin - Yaşar Ünlü	
<i>Mersin Müzesi'ndeki Bir Grup "Leeuwendaalder"</i>	267
Muhammet Güçlü	
<i>Müstakil Teke (Antalya) Sancağı'nın Kurulması ve</i>	
<i>İdari Düzenlemeye İlişkin Bir Belge</i>	289

Elaiussa-Sebaste Sikkeleri

Oğuz TEKİN*

Elaiussa-Sebaste, bugünkü Mersin ili, Erdemli ilçesi, Merdivenlikuyu (Ayaş) beldesinde yer alan bir Dağlık Kilikia kentidir. Batisında Korykos (Kız Kalesi), doğusunda Kanytellis (Kanlıdivane) yer almaktadır. Fakat Elaiussa-Sebaste bu iki kente o denli yakındır ki, üç kentin territoriumlarının nerede başlayıp bittiği kolaylıkla anlaşılamamaktadır.

Kent, Hellenistik Dönem'de ilk kurulduğunda bir ada üzerinde idi; fakat Roma İmparatorluğu Dönemi'nde ada ile kara arasındaki deniz zamanla dolmuş ve karaya bağlanmıştır. Augustus, İ.O. 20'de Dağlık Kilikia'yı (Kilikia Trakheia) Kappadokia kralı I. Arkhelaos'a verince, o da Elaiussa'da (hellen dilinde "zeytinlik" anlamı taşımaktadır) kendisine krali bir ikâmetgâh inşa ettirmiş ve kentin adını -Augustus'a ithafen- Sebaste'ye (Augustus = Sebaste = kutsal) çevirmiştir. Roma İmparatorluğu Dönemi'nde kara tarafında geniş bir alana yayılan kentte, Bizans Dönemi'nde de yerleşmiştir. En parlak dönemini İ.S. 2.-3. yüzyıllarda yaşayan kent, zamanla önemini yitirmiştir, batı komşusu Korykos'un gölgesinde kalmıştır.

1995 yılında Roma "La Sapienza" Üniversitesi tarafından, E.E. Schneider başkanlığında bir İtalyan ekip tarafından başlatılan ve üç yıldır sürdürülen arkeolojik kazılara bu satırların yazarı da İstanbul Üniversitesi temsilen katılmaktadır. Elaiussa-Sebaste ören yerinde kalıntıları görülebilen Roma İmparatorluk Dönemi yapıları şunlardır: Sütunlu cadde, hamam, agora, bazı kamu binaları, su kemeri, tiyatro, tapınak, sarnıç ve nekropol. Bu yapıların tadilat ve onarımlarla Bizans Dönemi'nde yeniden kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca yine Bizans Dönemi'nde çok sayıda şapelin inşa edildiği tespit edilmiştir. Bu yazının konusunu Elaiussa-Sebaste sikkeleri oluşturuduğundan kentin tarihine ve kalıntılarına daha fazla değinilmeyecektir.

Elaiussa-Sebaste sikkeleri üzerine ilk yayın tam yüz yıl önce (1898), F. Imhoof-Blumer tarafından yapıldı. O günden bugüne kentin sikkelerini ele alan hiçbir çalışma yayınlanmadı. Imhoof-Blumer'in çalışması çok değerli olmakla birlikte, artık kabul edilmeyen görüşler ya da varsayımlar içermektedir. Bunlar arasında başlıcaları, "ktistes" unvanı taşıyan Arkhelaos'un Kappadokia'daki Kaisareia'da basılmış sikkeleri ile yine Kaisareia'nın Roma İmparatorluk Dönemi bazı gümüş serilerini Elaiussa'ya atfetmiş olması; Roma İmparatorluk dönemi sikkelerini Commodus'tan itibaren başlatması; kentin kullandığı *Eleuthera* sıfatını önceleri kabul etmemesi, *Paralios* sıfatından ise hiç bahsetmemesi ve Valerianus sikkeleinde görülen bir harf grubunu yanlış yorumlaması gösterilebilir. Bütün bunlar Elaiussa-Sebaste sikkelerinin yeniden ele alınmasını gerektirmiştir. Zira, yüz yıl önceki bu çalışmadan

* Doç. Dr. Oğuz Tekin, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı - İSTANBUL.

sonra yeni koleksiyonlar (özellikle E. Levante tarafından) yayınlanmış, yeni görüşler ortaya atılmıştır. Burada, yeni örnekler ışığında, Elaiussa-Sebaste'nin sikkeleri yeniden gözden geçirilecektir**.

Elaiussa'nın ilk sikkeleri İ.O. 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Sikkeler esas olarak bronz olmasına rağmen, gümüş bir tetradrahmi de bilinmektedir¹. Yaklaşık 15.50 gr. ağırlığında ki ve 28 mm. çapındaki bu nadir sikkenin ön yüzünde sağa dönük sur taçlı ve başörtülü kent tanrıçası (Tykhe) büstü, arka yüzünde bir çelenk içinde ΕΛΑΙΟΥΣΩΝ ΤΗΣ ΙΕΠΑΖ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ lejandı ile ayakta sola dönük Aphrodite betimi yer alır. Bu tanrıça fiğürünün sol boşluğununda bir monogram ile aphlaston (aplustre) bulunmaktadır (Res. 1).

Kentin, tetradrahimi dışında, dört seri bronz sikkesi vardır:

1. Zeus başı / Nike (Res. 2).
2. Tykhe başı / Hermes (Res. 3).
3. Tykhe başı / Nike (Res. 4).
4. Athena başı / Tanrıça (Aphrodite Euploia?) (Res. 5).

İlk iki seri sikkede kentin adı (daha doğrusu halkın adı - ethnikon) ΕΛΑΙΟΥΣΣΙΩΝ veya ΕΛΑΙΟΥΣΙΩΝ şeklinde çoğul genetivus olarak yazılıdır. Imhoof-Blumer² çift sigmali (ΣΣ) lejandın bulunduğu sikkelerin daha eski ve daha kaliteli olduğunu söylemektedir. Üçüncü ve dördüncü serilerde lejand tek sigma留意lîdir. Elaiussa'nın İ.O. 1. yüzyıl sikkeleri içinde en fazla bulunanı birinci seride yer alan Zeus başı / Nike'li sikkelerdir. İkinci seri de (Tykhe başı / Hermes) koleksiyonlarda kayda değer miktarda bulunmasına rağmen, üçüncü (Tykhe başı / Nike) ve dördüncü (Athena başı / Tanrıça) seri bronzları nadirdir.

İ.O. 20 yılında Augustus, Kilikia Trakheia'yı Kappadokia kralı Arkhelaos'a (Philopatris) verince, kral da kendisine Elaiussa'da kralı bir ikâmetgâh inşa ettimiştir. Bundan böyle, Elaiussa'nın adını da, Augustus'a bir şükran ifadesi olarak, Sebaste'ye çevirmiştir. Bu yeni kentin kuruluşundaki rolünü, yıl 20'den 42'ye (İ.O. 18/17'den İ.S. 5/6'ya) geçen tarihler taşıyan gümüş drahmilerinde kullanmış olduğu κτίστης (kurucu) unvanı da göstermektedir. Sikkelerin ön yüzünde kralın portresi, arka yüzünde de Herakles'in sopası yer almaktadır. Imhoof-Blumer, bu sikkelerin Elaiussa'da basıldığına inanmaktadır. Fakat bu serinin yarı drahmilerinde Argaios Dağı betimlendiğinden, sikkelerin Kaisareia'da basıldığı kesindir³. Yine bu dönemde basılmış bronz sikkeler de mevcuttur. Artık ΕΛΑΙΟΥΣΙΩΝ lejandının yeri kentin yeni adına işaret eden ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ (CEBACTHÑNÑN) almıştır. Dolayısıyla yukarıda anlatığımız ve ΕΛΑΙΟΥΣΙΩΝ lejandını taşıyan tüm sikkeler, Arkhelaos'un kentin adını Elaiussa'dan Sebaste'ye dönüştürdüğü İ.O. 20 yılından önceye aittir. Fakat, aynı ön yüz kalibinden çıktıkları anlaşılan iki sikkeden birinin arka yüzünde ΕΛΑΙΟΥC, diğerinde CEBACTHÑNÑN ethnikonunun bulunması, Tykhe/Nike darplarının aynı döneme (İ.O. 20

** Bu çalışma İstanbul Üniversitesi Araştırma Fonu (Proje no. 826/190496) tarafından desteklenmiştir. Baskı öncesi makaleyi okuyan ve değerli görüşlerini esirgemeyen sayın E. Levante'ye teşekkür ederim. Sikke resimleri SNGLevante-Cilicia (no. 831, 838- 839, 841-843, 849 ve 852) SNGParis (no. 1152, 1166, 1170, 1173, 1177 ve 1180) ve Ziegler'den (no. 569 ve 574) seçilmiştir.

¹ Wadd. 4703 = SNGParis 1152; SNGLevante-Cilicia Supp. 221. Tarihlendirme için bkz. A. Houghton - S. Bendall, "A Hoard of Aegean Tetradrachms and the Autonomous Tetradrachms of Elaeusa Sebaste", MNANS 33 (1988) 71-89.

² Imhoof-Blumer, "Sebaste" 28.

³ RPC 563.

- İ.S. 17) tarihlendirilebileceklerine işaret etmektedir. Böylece, kentin adı İ.O. 20'den sonra Sebaste'ye dönüşmüş olsa bile, Elaiussa adının bu tarihten sonra da (hiç olmazsa bir süre daha) kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Elaiussa'nın İ.O. 1. yüzyıl sikkeleri, batı komşusu Korykos'un aynı dönem sikkeleri ile benzerlik gösterir. İki kent de Zeus, Tykhe ve Hermes'i sikke tipi olarak kullanmıştır. Hermes gerçekte Korykos'un bir tanrısidir, fakat Elaiussa da aynı tanrıyi kutsamıştır. Hermes, Korykos'ta petasolu olarak betimlenmesine karşılık, Elaiussa'da başı çıplaktır. İki kentin sikkelerindeki bir fark da, arka yüzdeki ethnikonun yazılışındadır. Korykos sikkelerinde ethnikon (ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ) sağ boşlukta, Elaiussa sikkelerinde ethnikon (ΕΛΑΙΟΥΣΙΩΝ) sol boşluktadır (çok az bir emisyonda sağda).

Elaiussa'nın İ.O. 1. yüzyıl sikkelerindeki bazı örneklerde ön yüzdeki basın arkasında harf ya da harfler vardır; arka yüzde ise genellikle her örnekte sol boşlukta, harf/harfler ile monogram/monogramlar yer alır. Yaklaşık elli çeşit monogram saptanmıştır. Bu monogramlar, Seleukosların İ.O. 2. yüzyıl sikkelerindekine benzerlik göstermektedirler.

Kentin adının Sebaste olarak anıldığı İ.O. 20'den sonraki sikkelerde (*quasi autonomous*) dört bronz seri söz konusudur:

1. Tykhe başı / Nike
2. Athena büstü / Nike (Res. 6).
3. Kerykeion / yunus
4. Herakles'in sopası / Nike

Bu arada sikkelerde ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ (Metropolis) lejandının da kullanıldığını görüyoruz. Kent, kendisini Kilikia Trakheia'nın başkenti olarak tanıtmaktadır. Dördüncü seri (Herakles'in sopası / Nike) ile Μητροπόλεως lejandının yer aldığı sikkeler biraz daha geç tarihlidirler (İ.S. 1. yüzyıl).

Arkhelaos'un İ.O. 17'deki ölümünden, bölgenin Kommagene kralı IV. Antiochos'un (ve karısı Iotape'nin) egemenliğine geçtiği İ.S. 38 yılına değin basılan Sebaste sikkelerini bilmiyoruz. Bu dönemde Arkhelaos'un oğlu II. Arkhelaos hüküm sürmektedir. Ancak IV. Antiochos döneminde (İ.S. 38 - 72) kente kralın (ve karısı Iotape'nin) adına bronz sikkeler basılmıştır. Bu dönemde basılan ve ön yüzlerinde Antiochos'un portresinin yer aldığı ortalamala 20-25 mm. çapındaki sikkelerde yer alan tipler şunlardır:

1. Pruba üstünde çıplak erkek figürü (Apollon?) (Res. 7)
2. Ayakta duran Tykhe
3. Oturan Iotape (Res. 8).

Bu sikkelerde Antiochos'un (tek başına veya karısı Iotape ile birlikte) adı ve unvanları yer almaktak, kentin adı (ethnikon) arka yüzde ΣΕΒΑΣΤΗΝΩΝ şeklinde kullanılmaktadır. Sikkelerin bazısında ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ lejandi da görülür.

Imhoof-Blumer⁴ IV. Antiochos'un egemenliğinin sonundan Commodus'a kadar Sebaste sikkelerinde bir boşluk söz konusu olduğunu ileri sürerken, bu boşluğu Kappadokia'daki Kaisareia'ya atfedilen gümüş imparatorluk sikkelerini Sebaste'ye ait göstererek doldurmak-

⁴ Imhoof-Blumer, "Sebaste" 35.

tadır. Head⁵ ve Hill de⁶ IV. Antiokhos'dan sonraki Sebaste sikkelerini, Imhoof-Blumer gibi, Commodus'tan (İ.S. 180-192) itibaren başlatırlar. H. Seyrig⁷, Nero (İ.S. 54-68) adına basılmış bazı sikkeleri Sebaste'ye atfetmektedir. Fakat farklı usluptaki bu sikkeler, her nekadar SNGParis, no. 1164 ve 1165'de de Sebaste'ye verilmişler ise de; E. Levante, 1164 nolu sikkenin Beyrut'ta satın alındığını, 1165 nolu sikkenin de Samaria'daki Kaisareia'ya ait olması gerektiğini not düşerek bu atribüsyondaki kuşkusunu belirtmiştir. Bu nedenle bu sikkelerin Sebaste'ye ait olmadıkları kesindir. Yine Antoninus Pius (İ.S. 138-161) ile Marcus Aurelius ve Lucius Verus (İ.S. 161-169) adlarına Sebaste'de basılmış sikkeler yayınlanmıştır⁸. Dolayısıyla Commodus'tan önce Antoninus Pius ve M. Aurelius - L. Verus döneminde Sebaste'de basılmış sikkelerin varlığı bilinmektedir. Roma imparatorluk döneminde Sebaste'de en son Valerianus (İ.S. 253-260) döneminde sikke basılmıştır. İmparatorluk dönemi boyunca sikkelerde kentin adı CEBACTH şeklinde yazılıdır. Yine bu dönemde sikkelerde yer alan unvan ve sıfatları şunlardır: μητρόπολις (= başkent), Ἱερά (= kutsal), ἄσυλος (= sigınma hakkına sahip, dokunulmazlığı olan), αὐτόνομος (= bağımsız), ἐλευθέρα (bağımsız, özgür), ναυαρχίς (= donanma kenti, donanma önemi olan) ve παράλιος (= deniz kıyısında kurulu)⁹. Son ikisi, Sebaste'nin kendisini önemli bir liman/kıyı kenti ve donanma üssü olarak gördüğünü / gösterdiğini vurgulamaktadır. Sebaste'nin yanı sıra, Kilikia kentleri arasında ναυαρχίς unvanını kullananlar Korykos ve Aigeai'dır. Παράλιος'u ise, Sebaste'nin yanı sıra, Antiokheia am Kragos kullanmıştır. Imhoof-Blumer¹⁰, bazı yaynlarda görülen ἐλευθέρα sıfatını taşıyan sikkeleri önceleri kuşku ile karşılamışsa da, daha sonra bu sıfatı taşıyan 2 adet İmparatorluk Dönemi sikkesini yayinallyarak, Sebaste'nin ἐλευθέρα sıfatını kullandığını kabul etmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinde yer alan tipler ise şunlardır: ayakta Nike (Res. 9), Tykhe (büst veya kayada oturuyor), Athena (yılan bacaklı canavara mızrağını saplıyor / kalkan ve mızraklı ayakta / büstü. Res. 10), Artemis kült heykeli (Res. 11), içinde Artemis kült heykelinin bulunduğu iki sütunlu tapınak, ayakta Poseidon (Res. 12), Zeus (ayakta veya oturuyor), kartal (bazen globus üzerinde) (Res. 13), Dionysos (ayakta veya büstü), ayakta Asklepios (yalnız veya Telesphorus ile) (Res. 14), Serapis büstü, ayakta Herakles (Res. 15), hilal ve yıldız (Res. 16).

Yukarıda gördüğümüz Erken İmparatorluk Dönemi *quasi-autonomous* bronz sikkelerin yanısıra, Imhoof-Blumer¹¹ tarafından İ.S. 3. yüzyıla tarihlenen iki tip *quasi-autonomous* sikke daha vardır:

⁵ HN, 734.

⁶ BMCCilicia, lxx.

⁷ RN 1964, 52-55. Cf. RPC, 4860.

⁸ Cf. SNG v. Aulock, 43/1, 44/ 2, 44/4; SNGLevante-Cilicia, 845-846; SNGLevante-Cilicia Supp., 229; SNGParis, 1166-1168; Ziegler, 571.

⁹ "Paralios", eski yaynlarda Paphlagonia'daki Sebaste'ye atfedilmiştir. HN'da CEBACTH ΜΗΤΡΟ ΠΑΦ lejandındaki en sondaki harf "P" (rho) olmalıdır. Bu sikke Head tarafından Paphlagonia'daki Sebaste'ye atfedilmiştir. H.v. Aulock [JNG 14 (1964), 44, 2-3] bu sıfatı taşıyan sikkeleri Kilikia'daki Sebaste'ye atfetmiştir. Ziegler tarafından, Kilikia'daki Sebaste'ye atfelenen M. Aurelius-L. Verus sikkesinin (no. 571) arka yüzündeki ΣΕΒΑΣΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟ Π... lejandının sonundaki Π, Παράλιος'un baş harfi olmalıdır. E. Levante'nin (SNGLevante-Cilicia, 844, 845-847), yaynladığı *paralios* lejandlı dört örnekten birinde lejand genetivus halde ve tamdır: ΠΑΡΑΛΙΟΥ

¹⁰ Imhoof-Blumer, "Sebaste", 34 dipnot 3 ve 41; Kl.M. ii, 442, 1-2. Diğer örnekler için Cf. SNGParis, 1170 ve 1176 ve SNGLevante-Cilicia Supp. 223.

¹¹ Imhoof-Blumer, "Sebaste" no. 16-17. Athena/Poseidon için Cf. SNGLevante-Cilicia Supp. 224.

1. Athena büstü- CEBACTH / Poseidon, ayakta - NAYAPXIC
2. Sakallı ve miğferli büst / Nike, ayakta- CEBAT[H]N[ΩN]

Valerianus dönemi sikkelerinde görülen ΠΙCPΔΕΤ veya ΠΔCEPT harflerinden oluşan yazı için Ziegler şu öneriyi getirmektedir:

Π (ICTH) C (ΥΜΜΑΧΟC) P (ΩΜΑΙΩΝ) Δ (ΩΡΕΑΙC) E (ΞΑΙΠΕΤΟΙC)
T (ΕΤΕΙΜΗΜΕΝΗ)¹².

Valerianus ile birlikte Sebaste sikkeleri son bulmaktadır.

Elaiussa-Sebaste sikkelerini kapatmadan önce, problemli bir emisyona degenmenin yarırlı olacağına inanıyorum. Imhoof-Blumer¹³ VIII. Antiokhos ve VI. Seleukos tetradrahmilerinden, arka yüzde yaprak sembolü taşıyanların Seleukeia'da (am Kalykadnos) basıldığıni önermişti. Fakat, Bellinger¹⁴, sikkelerin VI. Seleukos'a ait olduğunu ve Seleukeia'da değil, Elaiussa'da basılmış olabileceklerini söylemiştir. Dayanak noktası, Seleukos tetradrahmilerinde görülen magistratlara ait bazı harf gruplarının (AN ve ΙΣΙ) aynısının Elaiussa tetradrahmilerinde bulunduğu idi. O halde aynı magistratlar söz konusuydu ve magistratlar Elaiussa'da da görev yapıyor olmaliydi. Dolayısıyla, Elaiussa bir dönem için, VI. Seleukos'un tetradrahmilerini basmıştı. Bundan sonra tartışmalar başlamıştır. Morkholm¹⁵, Naster¹⁶ ve Houghton¹⁷, Imhoof-Blumer'e hak vererek, VI. Seleukos tetradrahmilerinin Seleukeia'da basılmış olabileceklerini söylediler. Buna karşın, Jenkins¹⁸, Bellinger'in yanında yer aldı ve sikkelerin Elaiussa'da basıldığına inandığını söyledi. Fakat, Houghton¹⁹, ANS'de bulunan ve arka yüzünde yaprak yerine aphlaston sembolünün yer aldığı bir VI. Seleukos tetradrahmisine dayanarak fikrini değiştirmiş ve sikkelerin, kralın egemen olduğu İ.O. 95-94'te, Elaiussa'da basılmış olması gerektiğini belirtmiştir. Çünkü Houghton'a göre aphlaston, Elaiussa darplı tetradrahmilerde bulunmaktaydı ve Elaiussa'nın sembolü idi. Göründüğü gibi, Seleukos kralı VI. Seleukos'un tetradrahmilerinin bir yıl gibi kısa bir süre içerisinde Elaiussa'da basılıp basılmadığı tartışmalı bir konudur. Her ne kadar tartışmanın son rastunda sikkelerin Elaiussa'da basıldığı söylemiş ise de, bu da bir varsayımdan öteye gitmemektedir. Şu sorular ister istemez aklimiza gelmektedir: Aphlaston sembolü yalnızca Elaiussa kentine mi özgüdür; başka bir kent tarafından da kullanılmış olamaz mı? Aphlaston, Elaiussa'nın sembolü ise niçin başka bronz sikkelerinde daimi sembol olarak karşıımıza çıkmamaktadır? Aphlaston ile kurulan benzerlik, bu kez, Seleukos sikkelerindeki mo-

¹² Ziegler 576.

¹³ F. Imhoof-Blumer, "Zur syrischen Münzkunde", *Numismatische Zeitschrift* 1901, 4; Kl.M, 482.

¹⁴ A.R. Bellinger, "A Seleucid Mint at Elaeusa Sebaste", *ANSMN* 3 (1948) 27-30.

¹⁵ O. Mørkholm, "Two Seleucid Coin Notes", *NC* 1957, 9-10.

¹⁶ P.M. Naster, "Les Monnaies séleucides attribuées à l'atelier d'Elaeusa Sebaste", *RBN* 1959, 13-16.

¹⁷ A. Houghton, *Coins of the Seleucid Empire from the Collection of Arthur Houghton*, *ANS*, New York 1983, 42 ve "The Royal Seleucid Mint at Seleucia on the Calycadnus", *Kraay-Mørkholm Essays. Numismatic Studies in Memory of C.M. Kraay and O. Mørkholm* (Ed. G. Le Rider, *et al.*), Louvain-la-Neuve 1989, 77-98.

¹⁸ G.K. Jenkins, "Recent Acquisitions of Greek Coins by the British Museum", *NC* 1959, 44-45.

¹⁹ A. Houghton - W. Moore, "Five Seleucid Notes", *ANSMN* 33 (1988), 67-69. Ayrıca bkz. A. Houghton - S. Bendall, "A Hoard of Aegean Tetradrachms and the Autonomous Tetradrachms of Elaeusa Sebaste", *ANSMN* 33 (1988), 85-89.

nogram ve harf gruplarının, Elaiussa sikkelerindeki lere benzerliğinden yola çıkılarak kurulmaya çalışılırsa, bu yaklaşım bizi, Seleukos darplarının çoğunun da -doğru olmasa da- Elaiussa'da basıldığı sonucuna götürmez mi? Sonuç olarak, VI. Seleukos'un sikkelerinin Elaiussa'da basılmış olabilecekleri görüşü, ihtiyatla karşılanması gereken bir varsayımdır.

Kısaltmalar ve Bibliyografya

- BMCCilicia : British Museum Catalogue of Greek Coins. Lycaonia, Isauria, and Cilicia (haz. G.F.Hill), Bologna 1964.
- HN : B.V. Head, Historia Numorum, Oxford 1911.
- Imhoof-Blumer, "Sebaste" : F. Imhoof-Blumer, "Zur Griechischen Münzkunde. Elaiusa-Sebaste", RSN VIII (1898), 26-42 (ayrıbasım sayfalarıdır).
- Kl. M. : F. Imhoof-Blumer, Kleinasiatische Münzen, Wien 1901.
- RN : Revue Numismatique (Paris)
- RPC : A. Burnett, M. Amandry, P.P. Ripollés, Roman Provincial Coinage. Vol.1: From the death of Caesar to the death of Vitellus (44 BC - AD.69), London/Paris: British Museum/Bibliothèque Nationale, 1992.
- SNGvAulock : Sylloge Nummorum Graecorum. Deutschland. Sammlung H. von Aulock. Heft 13 Kilikien, Berlin 1966.
- SNGCop. : Sylloge Nummorum Graecorum. The Royal Collection of Coins and Medals. Danish National Museum. Lycaonia-Cilicia, Kopenhagen 1956.
- SNGParis : Sylloge Nummorum Graecorum. France 2. Cabinet des Médailles. Cilicie, (haz. E. Levante), Paris 1993.
- SNGLevante-Cilicia : Sylloge Nummorum Graecorum. Switzerland I. Levante- Cilicia, (haz. E. Levante), Berne 1986.
- SNGLevante-Cilicia Supp. : Sylloge Nummorum Graecorum. Switzerland I. Levante- Cilicia, Supplement 1, (haz. E. Levante), Zurich 1993.
- Wadd. : E. Babelon, Inventaire sommaire de la collection Waddington, Paris 1898.
- Ziegler : R. Ziegler, Münzen Kilikiens aus kleineren deutschen Sammlungen, München 1988.

Summary

The Coinage of Elaeussa-Sebaste

Elaeussa-Sebaste is a city which lies in Rough Cilicia. When Elaeussa was given by Augustus to Archelaus I of Cappadocia in 20 B.C. he built a palace in Elaeussa and renamed the city Sebaste.

The earliest coins of Elaeussa are dated to the 1st century B.C. These coins are of bronze but a minting of silver tetradrachm is also extant (Fig. 1).

There are four series of bronze coins, beside the silver tetradrachm:

1. Head of Zeus/Nike (Fig. 2).
2. Head of Tyche/Hermes (Fig. 3).
3. Head of Tyche/Nike (Fig. 4).
4. Head of Athena/Goddess (Aphrodite Euploia?) (Fig. 5).

In these two series the names of the city (in fact the name of the people/ethnikon) is written in plural genitive: ΕΛΑΙΟΥΣΣΙΩΝ or ΕΛΑΙΟΥΣΙΩΝ.

There are four *quasi autonomous* series of bronze coins struck after 20 B.C. on which the name of the city is written as Sebaste:

1. Head of Tyche/Nike.
2. Bust of Athena/Nike (Fig. 6).
3. Caduceus/dolphin.
4. Club/Nike.

The types of the bronze coins which were struck in the period of Antiochus IV (38-72 A.D.) bearing the portrait of the king are as follows:

1. Naked figure standing (Apollo?) (Fig. 7).
2. Tyche standing.
3. Iotape seated (Fig. 8).

The earliest coin struck in the Roman imperial period belonged to the reign of Antoninus Pius while the latest one belonged to the reign of Valerianus. The name of the city throughout the imperial period is written as CEBACTH.

